

ARBEJDSVILLIGHED

Østeuropæere konkurrerer med danske arbejdstagere på fleksibilitet og arbejdsvillighed. Overordnet er det til gavn for den danske økonomi.

Side 5

POLAKKER I TAL

Der bor 32.017 polakker i Danmark. Beskæftigelsen er høj og kriminaliteten lav, og så er de den indvandringsgruppe, der går mest til danskundervisning.

Side 6

POLITISK LINGERI

Månedens interview med manden bag den første virksomhed, der eksporterede direkte fra Palæstina til EU og således brød israelsk monopol.

Side 12

PORTUGAL

Fokus på landet, der måske nok er EU's spareduks, men som siden krisen har oplevet massive sociale problemer. Unge flygter ud af landet.

Side 14

ÅRGANG 42 – NR. 1279 – JANUAR 2015

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

25 tusinde polakker er flyttet til Danmark siden 1996

REPORTAGE FRA THISTED:

”Jeg er glad for at have min egen butik, for i nogle brancher bliver man set ned på som polak.”

Marta Matejczyk

TEMA: Polakker på vandring

Leder:

Den polske prygelknabe

NUANCER. Den polske håndværker, den polske jordbærplukker og den polske rengøringsdame. Polakken er blevet en fast figur i den politiske debat, både i Danmark og i Europa. Når krisen kradser og arbejdsløsheden stiger, så er der behov for et ansigt på ulykkerne.

Hvem er skurken, når lønnen trykkes, arbejdsvilkår forringes, og sociale ydelser kommer under pres? Det er nemt at pege fingre af den fremmede, og i Danmark ofte polakken, der tager jobbet på trods af de ringe vilkår og ikke mindst den lave løn. Den fremmede, der hæver børnepenge til afkom, der ikke engang bor i Danmark. Ja, er det faktisk ikke polakkerne, der løndumper og laver velfærdsturisme?

Det er ikke fordi, vi synes, det som sådan er synd for polakker i Danmark. På NOTAT mener vi blot, at det er vigtigt at undersøge, hvad problemet er, og hvor det kommer fra. Social dumping er ikke noget mennesker kan foretage. Det er noget, virksomheder kan praktisere ved at udnytte huller i regler og lovgivning, eller ved helt at blæse på dem og gribe chancen for profit i de juridiske og faglige gråzoner i for eksempel vikarbranchen.

Største tilflyttergruppe

Polakkerne er i dag den største indvandrergruppe efter tyrkerne. De seneste 15 år er det også fra Polen, den største gruppe tilflyttere er kommet til landet. De er blevet billedet på den lavtlønnede europæer, der i krisens kølvand har lagt ekstra pres på en række sektorer i Danmark. Men hvem

er polakkerne på vandring? Hvad vil de i Danmark, hvor bor de, hvad arbejder de med?

Dette temanummer tager fat på arbejdskraftens frie bevægelighed fra et andet perspektiv.

Det er muligt, at Finansministeriet og Tænketanken Europas eksperter kan glæde sig over, at de vandrende arbejdstagere overordnet set gavner den danske økonomi. Men i byggefagene er de danske faglærte og ufaglærte arbejdere måske mindre glade for, at det sker på bekostning af deres løn og arbejdsvilkår.

Mennesker er aldrig problemer

Vores ambition med dette nummer er at skille menneskene fra problemerne. Problemerne er strukturelle og politisk skabte. Formålet med et fælles arbejdsmarked i EU er et større udbud af arbejdskraft. Dette større udbud er en realitet, når folk er parate til at flytte over grænserne efter arbejde. Uanset deres motivation. Og et større arbejdsudbud sætter pr. definition løn og arbejdsvilkår under pres – når der vel at mærke er et samlet overskud af arbejdskraft i Europa. Det har krisen sørget for er virkeligheden i dag.

Lad os åbne øjnene for de mennesker, der gemmer sig bag fordomme. Og lytte til forskere, fagbevægelse og de polske arbejdstagere. Polakkerne og de andre vandrende arbejdstagere er helt almindelige mennesker, der flytter efter helt almindelige menneskelige motivationer.

*Rasmus Nørlem Sørensen,
ansvarshavende redaktør*

Østeuropæere tilbyder stor arbejdsvillighed

Side 4

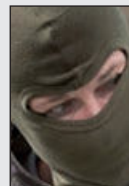
24.755 polakker er siden 1996 vandret til Danmark

Side 6

Marta har åbnet et polsk supermarked i Thisted

Side 7

Aviserne skaber et overdrevent billede af indvandring fra øst

Side 10

Charles Shamas:
»Israel forsøgte at obstruere vores eksport til EU«

Side 12

NOTAT
– magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, Fælledvej 12, København N.
redaktionen@notat.dk

Ansvarshavende chefredaktør:
Rasmus Nørlem Sørensen

Daglig redaktør: Ida Zidore

I redaktionen: Staffan Dahllöf, Sven Skovmand, Finn Ellegaard, Kenneth Haar, Peter Zacho Søgaard, Michael Birkkjær Lauritsen, Josefine H. Estrup, Emilie Ellehauge og Mads Torp Skaftø Jespersen

Øvrige bidragsydere i dette nummer:
Anders Højberg Kamp, Louise Hassager Sørensen og Alex Lindberg

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO
Abonnement: NOTAT,
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

NOTAT og Oplysningsforbundet DEO er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" – og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

For kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEO's arrangementer. Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

DEBATKONCERTER MED CZESLAW SPIEWA

Polakker på vandring

Onsdag den 22. april i Svendborg

Torsdag den 23. april i Aarhus

Fredag den 24. april i Aalborg

Lørdag den 25. april i København

Bandet Czeslaw Spiewa er et stort navn i Polen. Bag bandet står en gruppe danske musikere og den dansk-polske forsanger, X-factor dommer og debattør Czeslaw Mozil. De har netop udgivet en provokerende CD med sange om polakker på vandring. Derfor inviterer DEO til rock- og folk debatkoncerter, hvor musik, eksperter og debat med deltagerne udgør en folkeoplysende aften.

DEO Tlf. 70 26 36 66 LÆS MERE OG TILMELD DIG PÅ **deo.dk**
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst. Støttet af EuropaNævnet

At være polak i Danmark

Fire polakker fortæller, hvorfor de er taget til Danmark, hvad de laver her, og hvordan de er blevet modtaget.

AF EMILIE ELLEHAUGE, LOUISE HASSAGER SØRENSEN OG IDA ZIDORE

Tomasz, 36 år

Hvorfor kom du til Danmark?

Jeg arbejdede for min fars firma i Polen, og det gik ikke særlig godt. Så foreslog min kammerat mig at komme til Danmark og arbejde som avisbud. Han fortalte om de gode økonomiske vilkår, og det var en af grundene til, at jeg flyttede i 2007.

Hvad laver du i Danmark?

Nu arbejder jeg som taxachauffør, mest på nattevagter og døgnvagter. Det giver ekstra penge, og jeg har ikke noget imod at arbejde om natten. Jeg har også gjort rent. Det var også mest nattearbejde.

Hvordan har du oplevet at blive modtaget på det danske arbejdsmarked?

Det var ikke nemt i starten. I de perioder, hvor jeg var arbejdsløs, vidste jeg ikke, hvem jeg skulle henvende mig til. Der var ikke nogen, der forklarede mig det. Systemet er meget anderledes end det polske. Men det er godt på den måde, at man kan bruge sin tid som arbejdsløs til at kvalificere sig.

Hvor længe vil du gerne blive i Danmark?

Jeg kan ikke sige det med sikkerhed. Men lige nu vil jeg gerne være her. Lige nu har jeg det godt. Men jeg vil ikke glemme, hvor jeg kommer fra. Jeg er stolt over at være fra Polen.

Tomasz, 43 år

Hvorfor kom du til Danmark?

Jeg kom til Danmark, fordi mit eget tømrerfirma i Polen ikke kørte optimalt, og jeg havde hørt, at der var mere arbejde at få i Danmark.

Hvad laver du i Danmark?

Jeg arbejder på en byggeplads.

Hvordan har du oplevet at blive modtaget på det danske arbejdsmarked?

Først blev jeg ansat på en byggeplads sammen med en masse andre polakker gennem en polsk formidler. Der var ingen danskere ansat. Vi oplevede massive problemer med vores løn-udbetaling og måtte kæmpe hårdt for at få vores løn. Det var vanskeligt for os at vide, hvordan vi skulle gribe sagen an, så vi henvendte os til en dansk bekendt, som kunne hjælpe os med at forstå vores danske kontrakt til bunds og oplyse os om vores rettigheder. Det lykkedes i sidste ende at få vores penge udbetalt, men derefter sagde jeg op og fandt et nyt job.

Hvor længe vil du gerne blive i Danmark?

Jeg vil gerne blive her ligeså længe, der er arbejde at få.

Krzysztof, 44 år

Hvorfor kom du til Danmark?

Jeg kom hertil med min familie for syv år siden, fordi Danmark mangler læger. Jeg sendte ansøgninger til flere lande, men Danmark svarede først. Jeg kommer fra Łódź i Polen, hvor de også mangler læger, men lønnen er bedre her.

Hvad laver du i Danmark?

Jeg har min egen praksis i Brovst. Vi bor i villa med have og det er meget bedre end den blok, hvor vi boede i Łódź.

Hvordan er du blevet modtaget på det danske arbejdsmarked?

Det var svært i starten, hvor jeg syntes, alt var så anderledes. Men jeg er blevet godt modtaget, jeg har et godt forhold til mine kolleger. Folk har respekt for, at jeg har overtaget en ellers tom praksis. Det sværeste er sproget, og jeg oplever stadig, at patienter vælger mig fra, fordi de ikke synes, de forstår, hvad jeg siger.

Hvor længe vil du gerne blive i Danmark?

Min fremtid er her i Danmark. Mine døtre klarer sig godt og er glade for at være her. Vi har familie i Polen, men de kommer på besøg, og vi tager også på ferie i Polen.

Maria, 64 år

Hvorfor kom du til Danmark?

Fordi jeg blev dybt forelsket og gift med en dansker for 20 år siden.

Hvad laver du i Danmark?

Jeg har arbejdet som rengøringsassistent på en skole i 18 år. Det er fysisk hårdt, i sommer brækkede jeg endda hånden, så jeg har været på nedsat tid. Men jeg er vant til at have et hårdt liv. Jeg vil gerne kunne arbejde, til jeg er 67, så jeg kan betale af på den andelslejlighed, jeg har købt. I Polen var jeg universitetsuddannet og underviste i polsk på en skole og et gymnasium.

Hvordan har du oplevet at blive modtaget på det danske arbejdsmarked?

Da jeg kom, var jeg meget skuffet over ikke at kunne bruge min uddannelse. Men jeg er blevet modtaget rigtig godt af mine kolleger, som jeg har mange fælles interesser med. Jeg kan snakke med dem om det arbejde, jeg havde som lærer i Polen. Området interesserer mig, og derfor følger jeg meget med i fjernsynet, når det handler om skoleliv, PISA-undersøgelser og så videre. Om aftenen går jeg på EDB-kursus i FOA og har hjulpet med korrekturenlæsning af en dansk-polsk ordbog.

Hvor længe vil du gerne blive i Danmark?

Resten af mit liv. Men jeg rejser til Polen 4-5 gange om året. Jeg savner mine nærmeste. ♦

Tomasz og Krzysztof ønskede ikke at medvirke med foto.

Den fleksible arbejdsstyrke

Udvalgte sektorer oplever et pres fra østeuropæiske migrantarbejdere, der er villige til at arbejde på mere fleksible vilkår. Men overordnet set gavner østarbejderne den danske økonomi.

AF MICHAEL BIRKJØR/LAURITSEN

ARBEJDSVILLIGHED. Østeuropæiske arbejdstagere har fået ry for at forringe vilkårene for de danske kolleger. NOTAT har bedt Jonas Felbo-Kolding, som forsker i udenlandske arbejdstagere ved Københavns Universitet, om at sætte ord på problemets reelle omfang.

»I debatten lyder det nogle gange som om, det er et fænomen, der fuldstændig oversvømmer det samlede danske arbejdsmarked. Men i virkeligheden er det primært begrænset til nogle enkelte brancher. Det er hotel og restauration, landbrug særligt, men også dele af industrien, bygge- og anlæg, og rengøring. Og så er der nogle udfordringer omkring transport«, siger han.

Der er store forskelle blandt de østeuropæere, der arbejder i Danmark, som han overordnet mener, man kan inddеле i tre løngrupper.

En ikke ubetydelig gruppe får i udgangspunktet nogenlunde det samme i løn som danske arbejdstagere. De er typisk ansat på arbejdspladser med bred overenskomstdækning, for eksempel i det offentlige.

En anden gruppe får lønninger, der lige

akkurat opfylder overenskomsternes minimumskrav. Dog uden de tillæg, som en dansk arbejdstager i samme stilling typisk ville modtage. Selvom der her ikke i officiel forstand er tale om løndumping, så er der for Jonas Felbo-Kolding i hvert fald tale om lønkonkurrence:

»Det er klart, at hvis man kan betale et sted mellem 20 og 30 procent mindre, end til en dansk arbejdstager, som man skulle betale det gennemsnitlige lønniveau, så er der en forskel«.

Den tredje gruppe er især ansat indenfor landbruget, samt hotel og restauration:

»Det er i de brancher, vi finder den største andel af arbejdsgivere, som angiver, at de udbetaler lønninger under overenskomstens niveau. Det er særligt i landbruget, men også i et pænt omfang i hotel og restauration«, siger Jonas Felbo-Kolding.

Vikarer og udstationerede i skyggen

Men der er også en fjerde gruppe, som består af udstationerede og vikararbejdere. De er straks sværere at få styr på.

Jonas Felbo-Kolding har foretaget et studie, hvor 829 danske virksomheder er blevet interviewet. Ud af de virksomheder, der bruger udstationerede østeuropæere via underentreprenører og vikarbureauer,

kunne eller ville 79 pct. ikke oplyse om arbejdstagernes lønniveauer.

»En del af virksomhederne siger, at de ikke har indblik i og ikke spørger til løn- og arbejdsvilkår for udstationerede og vikarer«, siger Jonas Felbo-Kolding.

På grund af EU's frie bevægelighed for tjenesteydelser kan en dansk virksomhed hyre en udenlandsk til for eksempel at bygge en ny metrolinje i Danmark for en fast aftalt pris. Den hyrede virksomhed sørger selv for at aflønne medarbejdere, og for at få projektet til at hænge sammen økonomisk.

»Hvis du bruger fem minutter på nettet, vil du kunne finde vikarbureauer, der tilbyder vikarer til 80 kroner i timen. Og så kan du også godt regne dig frem til, at hvis bureauet skal tjene penge, så er der ikke engang 80 kroner i timen til et stk. østarbejder. Dermed ligger de et godt stykke under mindstesatsen, og det er fuldstændig ligegyldigt hvilken overenskomst, du kigger på«, siger Jonas Felbo-Kolding.

Fleksibilitet som dumping?

Men det er ifølge arbejdsgiverne selv ikke primært den lave løn, der får dem til at vælge østeuropæisk arbejdskraft frem for dansk. I undersøgelsen fremhævede

de fleste virksomheder kvaliteter som arbejdsvillighed, fleksibilitet i forhold til arbejdstid og mindre fravær som områder, hvor den østeuropæiske arbejdskraft skilte sig ud fra den danske.

Trine Lund Thomsen er ph.d. og lektor i migrationsstudier ved Institut for Kultur og Globale Studier på Aalborg Universitet og forsker blandt andet i betydningen af østeuropæiske arbejdere for det danske arbejdsmarked. Hun kan godt genkende billedet af eksempelvis polakker, der er villige til at arbejde på mere fleksible betingelser:

»Typisk kan det være jobs, som ikke er af permanent karakter, enten sæsonarbejde eller en kontrakt på en byggeopgave. Der ligger jo den her fleksibilitet, hvor man som arbejdsgiver ikke er forpligtet overfor arbejdstageren, hvis der ikke er mere arbejde, efter en arbejdsopgave er blevet fuldført«, siger Trine Lund Thomsen, og fortsætter:

»Der er en tendens til, at den udenlandske arbejdskraft er ringere stillet, end den danske. Og på det element kan de danske arbejdstagere godt opleve, at de bliver nødt til at konkurrere.«

Arbejdsgiverne konkurrerer

Men hun understreger, at det ikke er østeuropæerne, der konkurrerer på arbejdsvilkår:

»Det er jo ikke arbejdstagere, der sætter arbejdsvilkårene, hverken de udenlandske eller de danske. Det er nogle andre. Ikke mindst arbejdsgiverne, som er dem, der konkurrerer på det parameter.«

Især de arbejdstagere, der er i Danmark i kort tid og ikke taler sproget, kan opleve et pres:

»Jeg vil ikke nødvendigvis sige, at de bliver udnyttet, men de er i hvert fald en mere sårbar gruppe. De har svært ved at navigere i det danske system, og de har svært ved at få de nødvendige oplysninger, og måske også selv at give udtryk for, hvad de vil. Og som en polsk arbejdstager sagde, så vidste han jo godt, at hvis han ikke gjorde det, så stod der en litauer og tog jobbet.«

Krav om fleksibilitet

Trine Lund Thomsen har tidligere undersøgt, hvordan østeuropæiske arbejdstagere før krisen blev fremstillet i offentligheden som en ressource, imens deres fleksibilitet og arbejdsvillighed nu snarere fremstår som en trussel.

»Det er meget vigtigt, at man husker på, at kravet om mere fleksibilitet og arbejdsvillighed ikke kun er en udvikling indenfor udenlandsk eller lavtuddannet arbejdskraft. Det er en generel udvikling i samfundet, også blandt højtuddannede, hvor stillinger bliver mindre og mindre

permanente i deres karakter, så man nemmere kan komme af med sine arbejdstagere igen.«

Gavner økonomien

Selvom de østeuropæiske arbejdstagere presser udvalgte sektorer, tyder flere undersøgelser på, at de overordnet set gavner den danske økonomi. Finansministeriets beregninger viser, at østeuropæere bidrager med flere skatteindtægter, end de koster i velfærdsydelse.

Alligevel svarede 49 procent af danskerne, at de var enige eller delvist enige i, at indvandring fra Østeuropa svækker den danske økonomi, da europæiske universiteter og organisationer i foråret gennemførte undersøgelsen EUvox 2014.

Nikolaj Malchow-Møller er ph.d. i økonomi og professor ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Syddansk Universitet og har forsket i EU-udvidelsen og det danske arbejdsmarked. Han understreger, at det samme fænomen kan opleves meget forskelligt alt efter hvilke sko, man står i:

»Hvis der for eksempel kommer en masse tømrere ind fra Polen, så bliver det jo billigere at købe tømrerydelser, det bliver billigere at få bygget en carport, at få lagt nyt gulv eller tag på, og det kommer altså en masse forbrugere til gavn. Det kan igen give øget omsætning, øget efterspørgsel andre steder og måske også øgede skatteindtægter. Men de danske tømrere vil opleve det som øget konkurrence, måske lavere lønninger og måske også øget arbejdsløshed blandt danske tømrere, så de vil opleve en negativ fordelings effekt.« ♦

BALTIC WORKFORCE

København
Langebrogade 5, 1411 Copenhagen
Tel.: +45 70 23 53 70
Fax: +45 70 23 63 70

Århus
Århusvej 223, 8464 Galten
Tel.: +45 70 23 33 70
Fax: +45 70 23 33 25

Odense
Middelfartvej 577 Bolbro, 5491 Blommenslyst
Tel.: +45 70 23 53 70
Fax: +45 70 23 63 70

Vilnius, Litauen
Menuilo 7, LT- 04326, Vilnius
Tel.: +370 5 2107508
Fax.: +370 5 2059314
info@balticworkforce.com
www.balticworkforce.dk
CVR: 31 94 71 03

Journalist Sven Skovmand
Phone: +45 70 23 53 70
Denmark

Udenlandsk arbejdskraft til 90 kr/time bruges af flere og flere

Virksomheder uden overenskomst kan spare på lønomsætningerne ved at leje mandskab til 90 DKK pr. time. Såfremt virksomheden er overenskomstdækket, kan denne få udført arbejdsopgaver via entrepriser.

Derfor tilbyder Baltic Workforce dygtige og effektive medarbejdere til 90 kr. pr. time, alternativt at få løst arbejdsopgaverne via entreprise, som indirekte også koster 90 DKK pr. time.

Såfremt I har spørgsmål af rent juridisk karakter, ring venligst til os på tlf. 70 23 53 70, eller spørg jeres arbejdsgiverforening.

NOTAT-skrivent Sven Skovmand, der driver en landbrugsvirksomhed, har modtaget dette tilbud om billig arbejdskraft med posten. Der står, at overenskomstdækkede virksomheder også kan leje billig arbejdskraft gennem entrepriser. Dette er muligt på grund af den fri bevægelighed for tjenesteydelser indenfor EU.

Her er den polske vandrer

Der eksisterer mange myter om de østeuropæere, der kommer til Danmark for at arbejde. Her kan du få styr på fakta om polakkerne, som er den største gruppe.

AF MICHAEL BIRKJÆR LAURITSEN

TAL. 32.017 polakker er fast bosiddende i Danmark og udgør efter tyrkerne landets næststørste gruppe af indvandrere. I alt har Danmark 199.829 indvandrere fra vestlige lande og 276.230 fra ikke-vestlige lande. Det kan man læse i udgivelsen *Indvandrere i Danmark 2014* fra Danmarks Statistik.

Siden 1996 er netto 24.755 polakker vandret til Danmark, og de udgør dermed den største gruppe indvandrere i den periode, med et forspring på cirka 10.000 ned til både tyskerne, irakerne og rumænerne. På det seneste har rumænerne dog tegnet sig for den største indvandring, imens antallet af polske indvandrere er stagnert.

Høj beskæftigelse blandt polakker

De fleste polakker i Danmark er kommet for at arbejde. Polske mænd i alderen 30 til 59 år har en beskæftigelsesprocent på over 70. Det er det samme som hollænderne, svenskerne, tyskerne, litauerne, finnerne, briterne, nordmænd, franskmænd, ungarerne, rumænerne og i øvrigt danskere.

14 procent af de polske mænd i aldersgruppen er på offentlig forsørgelse på fuld tid. De er dermed en af de indvandrergupper, der modtager mindst. For danske mænd er tallet 19 procent, mens det for polske kvinder er 28 og for danske kvinder 26 procent.

I alt var 19.915 herboende polakker, heraf 7.886 kvinder, i beskæftigelse i Danmark mellem fjerde kvartal 2013 og tredje kvartal 2014. Det fremgår af portalen jobindsats.dk, der drives af Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering under Beskæftigelsesministeriet.

Pendlere

I samme periode boede og arbejdede 101.436 personer fra det øvrige EU, Island, Liechtenstein, Norge og Schweiz (EU+4)

i Danmark. Heraf var i alt 53.677 fra Central- og Østeuropa.

Men ikke alle, der arbejder i Danmark, bor i landet. En stor gruppe polakker pendler til Danmark for at arbejde.

Mellem fjerde kvartal 2013 og tredje kvartal 2014 arbejdede 79.506 mennesker i Danmark, selvom de havde bopæl i det øvrige EU+4. Af disse er 44.104 fra Østeuropa og 21.486 fra Polen. Langt hovedparten er mænd.

I alt arbejdede 97.781 personer fra Østeuropa i Danmark mellem fjerde kvartal 2013 og tredje kvartal 2014, både herboende og pendlere. Heraf var 41.401 fra Polen.

Socialt velfungerende og lav kriminalitet

Flere undersøgelser tyder på, at omkring halvdelen af de polakker, der kommer til Danmark, slår sig ned, stifter familie – og i øvrigt integreres i samfundet. De udgør den indvandrerguppe med flest ind-

skrevne på danske sprogkurser, imens herboende polske mænd ligger et godt stykke under etniske danske mænd i statistikkerne over dømte kriminelle.

Polakkers bosætningsmønstre er nærmest identiske med danskernes, og de har i modsætning til andre indvandrergupper ikke en tendens til at samle sig i bestemte områder i hovedstadsregionen. Polakkerne slår sig ned i landområderne i det omfang, arbejdet ligger der, men har ikke en særlig tendens til at bo mere på landet end danskerne.

Som man ser i figuren nedenfor, arbejder der flest polakker i bygge- og anlægssektoren, efterfulgt af rengøring, industri og landbrug. I bygge- og anlæg samt i landbruget har under en tredjedel af de ansatte polakker bopæl i Danmark. ♦

Polske arbejdstagere med lønindkomst i Danmark (4. kv.13 – 3. kv. 14)

Branche	Med bopæl i Danmark	Uden bopæl i Danmark (pendlere)	I alt
Bygge og anlæg	2.107	7.175	9.282
Rejsebureau, rengøring o.a. operationel service	5.239	3.773	9.012
Industri	4.923	2.736	7.659
Landbrug, skovbrug og fiskeri	1.471	3.616	5.087
Handel	2.207	882	3.089
Øvrige	1.839	866	2.705
Transport	1.166	1.192	2.358
Hoteller og restauranter	1.548	513	2.061
Sundhed og socialvæsen	1.400	55	1.455
Vidensservice	639	265	904
Undervisning	576	27	603

Kilde: Jobindsats.dk (Udlændingeregisteret, CPR-registeret, CVR-registeret, DetailCOR)

Et polsk samfund i Thisted

Østeuropæere flytter til udkants-Danmark. En gevinst for de kommuner, der ellers oplever affolkning, lyder en ny analyse. NOTAT er taget til Thisted for at møde polakker, der lever og arbejder i lokalmiljøet.

Mange danskere går lige forbi Lenka, men ikke polakkerne. Nogle kommer kørende helt fra Ringkøbing for de polske varer.

AF EMILIE ELLEHAUGE

UDKANT. På Nytorv midt i Thisted, lige mellem Guldbageren og et solcenter, ligger det polske minimarked Lenka. Det har ligget her siden februar 2014, og gør ikke meget væsen af sig udefra. De fleste går da også lige forbi uden at bemærke butikken.

Men indenfor er der liv. Tre unge kvinder står og sludrer på polsk. En af dem, butikkens 28-årige indehaver Marta Matejczyk, skænker the op til svigerinden Agnieszka og veninden Agnes, der ofte kommer på besøg ligesom resten af Martas polske vennekreds i Thisted. Agnes kommer her mest om formiddagen, fordi hun har aftenvagter på stomipose-fabrikken Coloplast.

»Jeg har mødt rigtig mange af dem, jeg kender her i butikken«, siger Marta.

Hylderne er stoppet med polske varer, alt fra pølser og ost til kageblandinger og budding. Og topsællerten Ogórki Kwason, saltede agurker i lage.

»Der kommer folk fra hele Jylland for at købe ind. Jeg har en fast kunde, der kommer hele vejen fra Ringkøbing«, siger Marta med en vis stolthed, mens hun flytter på de polske karameller på disken.

Butikken giver et mindre overskud, som Marta håber vokser, hvis antallet af polakker i kommunen fortsætter med at stige i de kommende år.

Polakkerne er velkomne

Marta flyttede til Thisted i november 2013, fordi hendes mand Lukasz' familie, som allerede boede her, anbefalede det. Hun er en af de omkring 2.000 polakker, der bor i kommunen. Tallet er ikke præcist, fordi EU-borgere ikke registreres ved ankomst til Danmark.

De fleste polakker i Thisted kommune er ansat i landbruget eller på det store slagteri Tican, hvor hele 432 af dem arbejder. Blandt andre Martas mand, Lukasz.

Niels Jørgen Pedersen, der er formand for Erhvervs-, Arbejdsmarked- og Kulturudvalget i Thisted Kommune, er glad for det bidrag, de polske og andre østeuropæiske migranter giver kommunen. Thisted er en af de kommuner, der har et faldende indbyggertal, så nye borgere er velkomne:

»Vi gør meget for at tiltrække folk. Der er sat midler af til markedsføring, så vi kan få nye kræfter til kommunen. Jeg oplever ikke de store udfordringer med de østeuropæiske tilflyttere og mener generelt,

at de er godt integrerede i byen. Vi kender til polske læger og dyrlæger i kommunen. Men der kommer jo også en del og tager nogle jobs, som danskerne ikke tager. Det skal vi da sætte pris på«, siger han og tilføjer, at de fleste allerede har et job, når de kommer.

Ifølge en analyse foretaget af Ugebrevet A4 på baggrund af tal fra Danmarks Statistik, ville næsten en tredjedel af de danske kommuner have oplevet faldende indbyggertal, hvis det ikke havde været for udenlandske tilflyttere. De er en gevinst for kommunerne, siger borgmester i Hjørring Arne Boelt (S) til A4.

At lære dansk

Tilbage i det polske minimarked kommer en kvinde i en stor vinterfrakke op til disken for at betale. Hun spørger Marta om noget, først på slovakisk og siden på dansk, men Marta forstår det ikke. Hun kan endnu ikke dansk og synes, det er uoverskueligt at lære.

»Da jeg kom, startede jeg på sprogskole i byen, men efter jeg begyndte at arbejde i butikken, har jeg ikke haft tid. Og ærligt talt, så er de fleste af mine kunder jo polakker, så jeg tror det bliver svært for

fortsættes næste side...

5 SKARPE

**Ole Christensen,
medlem af
EU-Parlamentet for
Socialdemokraterne
(S&D), sidder i
beskæftigelsesudvalget**

AF JOSEFINE H. ESRUP

Du har flere gange udtrykt bekymring for social dumping. Hvad bygger du det på?

Vi kan se, at der ikke er store problemer med dem, der almindeligvis kommer til Danmark for at arbejde og betale skat. Problemerne er den udstationerede arbejdskraft, som er midlertidigt i Danmark og skal tilbage igen.

40 pct. af danskerne vil begrænse fri bevægelighed for at mindske indvandring. Ser du det som en mulig løsning på social dumping?

Nej. Det her er en pakke, som hedder det indre marked, og den frie bevægelighed er en del af den. Problemet er ikke den frie bevægelighed, men at nogle udnytter andre for at tjene på det.

Ifølge Rockwoolfonden tjente Danmark i 2014 3,8 milliarder kroner på arbejdsmigranter fra den vestlige verden. Så er arbejdsmigranter vel en fordel for Danmark, på trods af social dumping?

Ja, jeg har skam heller ikke sagt andet. Men det skaber en utryghed, når der kommer folk fra et andet land for at arbejde, når arbejdsløsheden stiger. Men som sådan er udenlandsk arbejdskraft ikke til ulempe.

Hvad mener du med "som sådan ikke til ulempe"?

At de ikke er til ulempe for økonomien, men der kan være nogle problematikker i forhold til den nationale arbejdskraft, hvis man mister sit job til en, som kun skal have det halve i løn. Der skal vi, politikerne, være på mærkerne, for det skal ikke kunne lade sig gøre. Jeg har ikke noget mod konkurrence, men det skal være fair konkurrence.

Ifølge Dansk Arbejdsgiverforening redder østarbejdere mange danske virksomheder fra at lukke. Så hvad vil du helst have: udenlandske arbejdere til lave lønninger, eller at danske virksomheder lukker?

Det er et åndssvagt spørgsmål. Jeg synes slet ikke, man kan forholde sig til det på den måde.

mig at lære lige foreløbigt«. Hun har også kun polske venner i byen.

Men det kan have uheldige konsekvenser, hvis man ikke lærer dansk, mener Niels Jørgen Pedersen:

»Når man kommer hertil for at arbejde, men så bliver arbejdsløs og ikke rigtig kan tale dansk, så opstår udfordringen«. Kommunen har lige nu ni polakker på danskursus og Niels Jørgen Pedersen håber, at det kan hjælpe dem med at få et job.

I Lenka minimarked sørger de polske venner for at hjælpe hinanden, hvis der er noget, de ikke forstår. Og det er med til at styrke sammenholdet. En polsk kvinde, der taler flydende dansk, hjælper i dag Martas veninde Agnes med at bestille en tid hos lægen.

»Jeg er rigtig glad for, at butikken er

blevet en slags mødested for polakker. Vi arrangerer ikke rigtigt noget, men det kommer naturligt, når folk kommer herbi for at købe ind«, siger Marta tilfreds.

Der er ikke andre mødesteder for polakker i Thisted. Det skulle lige være den lille, katolske kirke, men den polske præst er flyttet til Island, så nu må Marta og de andre helt til Aalborg hvis de vil til polsk messe.

Polakkerne bliver set ned på

Da Marta boede i Polen, var hun ved at uddanne sig i restaurant- og turistbranchen. Hun tog til Bristol i England i 2006, da hun igennem den daværende kærestes familie kunne få et godt betalt job som pakker på et slagteri. Men hun har ikke gode minder fra den tid.

»Det var virkelig hårdt arbejde, både

Marta Matejczyk er indehaver af Lenka, som hun startede i februar 2014.

De saltede agurker i lage, Ogórki Kwaszone, er topsællert i Lenka.

fysisk og psykisk. Det har jeg først rigtigt indset, da jeg stoppede. Det værste var, at jeg ikke blev respekteret af de unge briter, jeg var teamleder for.

Generelt oplevede Marta, at hun og andre polakker i Bristol blev set ned på, og at de var uønskede både af den britiske regering og af befolkningen. Det er bedre i Thisted, selvom Marta ikke altid møder forståelse for, at hun ikke kan tale dansk.

Hun tror desværre, mange polakker i Danmark har den samme oplevelse af at blive set ned på, som hun selv havde i Bristol:

»De danske kolleger ser ned på dig i byggebranchen, hvis du er polak. De tror, du er kommet for at stjæle deres arbejde. Det er derfor, jeg er så glad for at være min egen chef i dag. Jeg kunne ikke forestille mig et bedre job«.

Stor selvstændighed blandt polakker

31-årige Magda Salinska, der også kom til Thisted fra Storbritannien for at arbejde, nikker genkendende til, at polakker møder udfordringer på deres arbejdsplads. Og det er en skam, for de er ofte meget dygtige og selvstændige mennesker:

»De er gode til at starte ting, og dygtige til at drive forretning. Men det er svært i Danmark, for der gives ikke meget hjælp til nye virksomheder. I Polen får man startkapital til ny virksomhed. Men der er flere polakker, der er begyndt at åbne egne virksomheder her i området. De er trætte af at arbejde for andre. Særligt fordi, de som underordnede tit ikke bliver hørt. Polakkernes idéer tages ikke for gode varer – de skal bare være gode arbejdere«, siger hun.

Som eksempel på selvstændige polakker fremhæver Magda en kvinde, der lige har åbnet sin egen hundefrisørsalon i Thisted. Og så er der jo Marta med det polske supermarked.

Nedbryde fordomme

Selv arbejder Magda på vandpibecaféen Shisha, der ligger på den modsatte side af torvet. Oprindeligt er hun uddannet på kunstakademiet i Polen, men hun oplever ikke, at danskerne tager hendes 5-årige uddannelse alvorligt:

»Polske uddannelser bliver ikke anerkendt i Danmark. Det er først, når jeg viser mit dansk godkendte certifikat, at de tror på mig« siger hun. Hun oplever generelt mange fordomme og misforståelser om polakker, og hun gør sit for at nedbryde dem.

Magda har allerede været i Danmark i fem år, og taler i modsætning til mange andre polakker i området rigtig godt dansk. På den måde er hun blevet en nøgleperson i Thistedes polske samfund.

»Jeg har et stort netværk i Thisted. Jeg kender flest polakker, men også danskere og andre udlændinge. Fordi jeg har været her længe, hjælper jeg ofte folk med praktiske ting som kontrakter eller banksager. Det er altid mig, de ringer til«, siger hun og griner. Det er også hende, der hjælper Marta med Lenka's Facebookside, og hun var en af de første, Marta blev henvist til, da hun skulle til at åbne butikken.

Økonomien trækker

For både Magda og Marta er det muligheden for godt betalte jobs og bedre arbejdsvilkår, der får dem til at blive i Thisted.

»Den største forskel på mit liv i Polen og i Thisted er helt klart pengene. Det er ikke nogen hemmelighed, at vi tjener meget mere her. I virkeligheden behøvede kun én i familien arbejde for at forsørge alle, hvilket slet ikke kan lade sig gøre i Polen. Det giver mig en stor tryghed at kunne tjene flere penge til familien«, siger Marta. Men hun savner Polen.

»Jeg ved ikke, om jeg nogensinde vil føle mig rigtigt hjemme i Danmark, og jeg kan ikke sige, hvor længe vi bliver her. Jeg kan godt lide at være i Thisted, her er stille og roligt, og jeg elsker havet. Men mit hjerte er i Polen«. ♦

Ulla Tørnæs, medlem af EU-Parlamentet for Venstre (ALDE), næstformand for beskæftigelsesudvalget

AF JOSEFINE H. ESRUP

Har vi et problem med østeuropæisk arbejdskraft i Danmark?

Isoleret set vil jeg sige nej. Tværtimod får vi en række gevinster ved, at østeuropæere kommer til Danmark for at arbejde. Men det er selvfølgelig uacceptabelt, at der er nogle, som ikke overholder de gældende danske regler og vilkår på arbejdsmarkedet.

Hvad er problemet i, at østeuropæere arbejder til lave lønninger på det danske arbejdsmarked?

Det er vigtigt for mig at understrege, at på det danske arbejdsmarked er det sådan, at arbejdsgiver og arbejdstager frit kan indgå aftaler om løn og arbejdsvilkår.

Så det er ikke i sig selv et problem?

Den danske model bygger på, at det er arbejdsmarkedets parter, der fastsætter løn og arbejdsvilkår. Det er ikke en politisk opgave, og det ønsker jeg at respektere.

Ifølge en undersøgelse fra foråret 2014 ser 40 procent af danskerne gerne den frie bevægelighed af arbejdskraft begrænset. Ser du det som en mulig løsning på social dumping?

Nej, vi har stor fordel af, at arbejdskraften kan bevæge sig frit. Men det er klart, at social dumping og unfair konkurrence på arbejdsmarkedet er noget, myndighederne skal blive meget bedre til at kontrollere. Vi skal blive meget mere effektive til at sanktionere de ulovligheder, der måtte være.

Hvad kan man gøre for at forbedre den måde, vi debatterer østeuropæisk arbejdskraft og den frie bevægelighed i Danmark?

Vi skal være bedre til at have de samme præmisser for debatten – hvad mener vi egentlig med et begreb som social dumping? Derudover er det vigtigt at have nuancer med. Der er en tendens til at mene, at al østeuropæisk arbejdskraft er lig med social dumping, og at østeuropæere overtager det danske arbejdsmarked. Det er jo ingenlunde situationen.

Vogt dine lommer! Polakkerne kommer

Fremtidens Danmark bliver overrendt af langfingrede rumænere og nassende polakker, hvis man skal tro dækningen i de danske morgenaviser. Aviserne skaber et overdrevent billede af en indvandrertrussel fra øst og har alt for få positive historier.

AF ANDERS HØJBERG KAMP

MEDIEDÆKNING. Du kan godt forbedre dig på at miste dit job, opgradere din husalarm til nyeste version og betale en stor del af din skat til rumænske børnefamilier i fremtiden. I hvert fald, hvis du tager morgenavisernes artikler for pålydende.

Overskrifter som *Fattigdommen kommer fra øst*; *Vesteuropas uønskede gæster fra Rumænien*; *Lange rumænske fingre* og *Debat: Polske bander* er blot få af de negativt vinklede artikler om indvandringen fra øst, som læsere af Berlingske, Politiken og Jyllands-Posten bladrer sig igennem. Journalist Christian Garde Petersen og jeg analyserede samtlige artikler om Polen og Rumænien i 2012 og 2013, i de tre danske morgenaviser i vores speciale fra Roskilde Universitetscenter, der var tale om flere hundrede artikler.

Men det er ikke blot rubrikkerne, der kan henlede tanker til nassere, billig arbejdskraft og kriminalitet. Faktisk giver læsningen af syv ud af 10 artikler relateret til indvandring fra øst et negativt billede af rumænere og polakkers bidrag til det danske og europæiske fællesskab.

Typisk bliver artiklerne domineret af kilder, som skaber skræmmebilleder, og negative fakta og forudsigelser om øst- og centraleuropæeres ret til at bevæge sig frit rundt i Europa.

"90 procent af de polske virksomheder i udlandet snyder deres ansatte ved at betale dem lavere lønninger end det, de skriver på regningen", "Stop venligst polske børnefamiliers urimelige dræn i Danmarks finanser hurtigst muligt" og "Vi støtter indvandringen af talentfulde mennesker, men jeg er bekymret for, at immigrationen fra Rumænien og Bulgarien vil føre til flere hjemløse på gaderne", lyder det i citater fra medierne.

Urimelig dækning

Det forlyder også, at nu er "Polens økonomi svækket, og landet må indstille sig på en ny bølge af udvandring".

Derudover er der en stor mængde artikler om arbejdsulykker og sorte firmaer, som underbetaler deres arbejdere. Alle disse artikler giver tilsammen et billede af en truende indvandring, som sætter spørgsmålstegn ved, om dækningen er ret og rimelig. Det mener jeg sjovt nok ikke.

De positive artikler, der altså er i mindretal, burde der skrives flere af. Foruden at polakker her fremhæves for at arbejde flittigt og tage lortejobs til billige penge, bliver Polens nationaløkonomi systematisk fremhævet som en kommende storøkonomi og et europæisk mønsterreformland, der tiltrækker investeringer. Det forlyder endda, at polakker bidrager positivt til den engelske nationaløkonomi. Hvorfor må vi ikke få lidt mere af den viden, frem for historien om, at de stjæler vores velfærd?

I en Berlingske-artikel bliver den danske professor i EU-studier Dorte Sindbjerg Martinsen bedt om at forholde sig til, om der er hold i begrebet "velfærdsturisme": »Vi har ingen analyser, der skulle pege i den retning, men vi har masser af politiske antagelser i disse spørgsmål«, lyder hendes svar.

Ifølge mine bedste, men dog beskedne akademiske evner, er der altså en markant skævvridning i morgenavisernes dækning. ♦

Anders Højberg Kamp skriver månedligt en klumme om europæisk kultur og identitet i NOTAT. Han har rejst i særligt de central- og østeuropæiske lande, freelancer for Berlingske og er klummeskribent for deres københavnersektion, AOK. Han er uddannet i journalistik og historie fra Roskilde Universitetscenter.

Før han blev minister, mente Benny Engelbrecht, at de danske borgerlige ikke gjorde nok for åbenheden. Nu er han mere stille.

"Danmark overhales på åbenhed om lobbyisme"

Om kort tid vil vi kunne se, hvilke lobbyister Kommissionen mødes med. Mere end man kan sige om skatteminister Engelbrecht, der ellers er tidligere fortalere for åbenhed.

AF KENNETH HAAR

ÅBENHED. »Er det ikke på tide at skifte strategi, hvis I ikke kommer nogen vegne med åbenheden?«

Sådan lød en gymnasieelevs spørgsmål til mig, da hun og hendes klassekammerater mødtes til en snak om lobbyister og EU i min gruppes lokaler i Bruxelles. Corporate Europe Observatory har eksisteret i ca. 17 år, og har alle dage krævet åbenhed om lobbyisters arbejde for at påvirke EU-institutionerne.

Og det er gået ubeskriveligt langsomt.

For eksempel indledte vi allerede i 2005 en systematisk indsats for at få et obligatorisk register over lobbyister – hvem de er, hvad de vil, hvem de arbejder for, og hvor mange penge, de bruger på det. Det er gået op og ned og i sidste ende ingen vegne gennem alle de år. Så gymnasieelevens spørgsmål er vel rimeligt nok.

Når der alligevel ikke er nogen grund til sporskifte, er det fordi, der ikke findes en smartere, lettere strategi end konstant pres, opbygning af koalitioner og alliancer – også med politikere. Og så sker der faktisk små fremskridt indimellem.

Der er ikke så meget positivt at sige om den nye EU-Kommission. Lobbyisterne for store virksomheder får kronede dage de kommende år – det er de nær-

mest allerede blevet lovet, hvis man læser kommissionsformandens hensigtserklæringer med pudsede briller.

Men formand Jean-Claude Juncker har faktisk taget nogle få udmærkede initiativer, især ved at kræve af sine medkommissærer, at de fremlægger oversigter over, hvem de mødes med. Alle møder mellem kommissærer og topembedsfolk på den ene side, og lobbyister på den anden, skal fremover kunne ses på Kommissionens hjemmeside.

Detaljerne er ikke kendt, og måske bliver det en halvhjertet affære. Men et fremskridt er det. Ligesom det er et fremskridt, at Juncker har bebudet en indsats for et fælles, obligatorisk lobbyregister. Noget hans forgængere kun havde hånet til overs for.

Jeg tænker så på, hvordan det er derhjemme. Der er kun negativt at berette. Mens lobbyisternes betydning synes at være markant stigende, så er det så som så med åbenheden. En ny offentlighedslov, båret igennem af den nuværende regering, har forringet mulighederne for at følge lobbyisters indflydelse i ministerierne, og debatten om et lobbyregister er gået i sig selv den ene gang efter den anden.

Der er tit socialdemokrater involveret, når debatten rejses, men også når den begraves igen. Og somme tider bliver

En god måned for:

Stop TTIP initiativet

EU-Kommissionen afviste i september at anerkende en underskriftsindsamling mod TTIP som et borgerinitiativ. Men i november lykkedes det at samle 320 organisationer og mere end en million underskrifter mod frihandelsaftalen med USA. Kommissionsformand Jean-Claude Juncker fik i stedet de mange underskrifter som gave, da han i november fyldte 60 år. Læs mere på www.stop-ttip.org

En dårlig måned for:

PricewaterhouseCoopers

Den, der lever stille, lever godt. Hvis det er rigtigt, har det været en dårlig måned for konsulentfirmaet PricewaterhouseCoopers (PwC). De er blevet afsløret som rådgivere for firmaer, der er blevet snuppet med fingrene i skattely-dåsen i Luxembourg. PwC sidder desuden i en række ekspertgrupper, der rådgiver EU-Kommissionen om, hvordan den skal håndtere skattely.

Læs mere på www.corporateeurope.org

det helt ynkeligt. Tag for eksempel vores skatteminister, Benny Engelbrecht. Han havde en tid som bannerfører for åbenhed. Bare en måned før han blev minister, skrev han i en kommentar i Berlingske med titlen "Danmark overhales på åbenhed om lobbyisme", at mens andre borgerlige i Europa – som Juncker – fremmer konkrete forslag om åbenhed, stritter de danske borgerlige imod med arme og ben.

I dag er Engelbrecht så minister, og skønt han drømte vagt om nye initiativer ved sin indsættelse, så er resultaterne udeblevet. Da han tiltrådte som minister, erklærede han stolt, at hans »mellemløber er 'åbenhed'«, han lovede »maksimal åbenhed i forhold til mit virke som minister«.

Men i dag har han droppet kampen for et lobbyregister. Det er ikke aktuelt længere, siger han. Lister over, hvem han mødes med, bliver det heller ikke til. Manden med mellemløberet 'åbenhed', er faktisk ikke rigtig i stand til at forklare, hvad det nærmere betyder for hans arbejde som minister. ♦

Lobbyklummens skribent Kenneth Haar er researcher i organisationen, Corporate Europe Observatory, der overvåger lobbyisme. Han kommenterer jævnligt på lobbyisme i medierne.

Politisk lingeri fra Palæstina

Charles Shamas startede i 1980 en palæstinensisk produktionsvirksomhed, der som den første nogensinde udfordrede Israels monopol på direkte eksport til EU fra området. Nøgleordet var social ansvarlighed. I dag har forretningen udviklet sig til et menneskerettighedsbaseret foretagende, der overvåger internationale handelsaftaler.

RAMALLAH. Et anonymt etagebyggeri fra 1980'erne tårner op i centrum af Ramallah, de besatte palæstinensiske områders uofficielle hovedstad. Bygningen er badet i regn og tæt tåge. På tredje sal bliver et vindue åbnet, og en mand råber ud med anvisninger til indgangen.

»Jeg kunne se gennem tågen, at det var dig dernede på gaden. Der går ikke så mange rundt med lyst hår«, siger han indenfor i tørvejret på tredje sal.

Manden er Charles Shamas, grundlægger af Palæstinas første virksomhed, der eksporterede direkte til EU, lingeri-fabrikanten MATTIN Group. Bygningen huser ikke længere fabrikken, men Charles Shamas opererer stadig herfra.

Han åbner døren til sit kontor, hvor neonlamper kaster lys over borde med stakke af akademiske tidsskrifter, aviser, noter og et par askebægre.

Det var her, det hele startede.

Overskud til arbejderne

Charles Shamas blev født og voksede op i Brooklyn, New York i en syrisk-libanesiske familie. I 1960'erne studerede han på Yale og blev involveret i bevægelsen mod Vietnam-krigen. Han blev 'politiseret', siger han. Det var på det tidspunkt, at hans interesse for Mellemøsten for alvor blev

vakt, og den medførte, at han flyttede til Ramallah i 1976.

På det tidspunkt befandt palæstinensiske arbejdere sig i den ufordelagtige situation, at al produktion var kontrolleret af Israel. Sammen med et par kammerater bryggede Charles Shamas på forskellige idéer til, hvordan man kunne gøre op med det. De besluttede at grundlægge en fremstillingsvirksomhed som et udviklingsprojekt.

»Vi kaldte det faktisk et laboratorie, fordi formålet var at skabe social værdi. Vi sagde: Vores ansvar er at fremstille produktet og sælge det til en pris, som er yderst indbringende for arbejderne. Alle arbejderne vidste alt om overskuddet og salget, ingenting var skjult«, forklarer han.

Undertøj af ypperste kvalitet

De første år blev brugt på at analysere markedet og udvikle en produktionsstrategi.

En italiensk designer blev hyret i opstartsfasen for at introducere de nødvendige metoder. Målet var at producere lingeri af ypperste kvalitet. I løbet af 1980'erne begyndte MATTIN Group at eksportere til det europæiske marked, hvor deres varer blev solgt for mellem 200 og 400 euro pr. del.

»Men det var ikke let. Israel forsøgte at obstruere palæstinensisk adgang til udenlandske markeder, så alt skulle gå gennem dem.«

Før 1986 havde alle lande i regionen undtagen de besatte palæstinensiske områder, Gaza og Vestbredden, landet handelsaftaler med EU om fri markedsadgang, eller også var de i gang med det. Samtidig nød produkter fra israelske bosættelser godt af Israels handelsaftaler med EU.

Derfor var det en sejr for MATTIN Group, da EU med en forordning i 1986 anerkendte, at udelukkelsen af palæstinensiske producenter var i strid med international ret. EU var tvunget til at implementere lovgivning, der også gav palæstinenserne fri markedsadgang.

»Forordningen gav os en historisk mulighed for at eksportere direkte. Men den israelske regering ønskede stadig at fastholde israelske eksportørers monopol og israelsk kontrol med palæstinensisk handel. Så der var en kamp«, husker Charles Shamas.

Israel forsøgte at obstruere transport af palæstinensiske varer gennem dets område, som udgør den eneste realistiske rute til det europæiske marked.

Fra fabrik til partnerskab

Under den første intifada sidst i 1980'erne og i starten af 1990'erne voksede Israels modstand mod palæstinensisk økonomisk aktivitet kraftigt. De israelske myndigheder lukkede en lang række palæstinensiske virksomheder og indførte forbud.

Hvad skete der med lingeri-fabrikken?
Charles Shamas tænder en cigaret.

»De lukkede den i 1991. Fjernede vores virksomhedsregistrering, beslaglagde vores midler og ruinerede os i bund og grund. Og de var stolte af det!«

Hvor efterlod det jer? Du sidder her jo stadig i dag...

»Vi driver ikke fabrik længere, men vi er stadig "hands-on"«.

På hvilken måde? Fungerer I som en slags NGO?

Charles Shamas har et langt arbejdsliv bag sig, hvor han har produceret mange analyser af EU's handel med Israel og Palæstina.

Charles Shamas foran MATTIN Groups opslavstavle.
Der hænger billeder af de ansatte
fra 1980'erne og gamle avisudklip.

CHARLES SHAMAS

Født 1949 i Brooklyn, New York.
Født ind i en libanesiske / syrisk familie.
Studerede immigrationsøkonomi,
filosofi og epistemologi
på Yale University i USA.
Bosat i Ramallah siden 1976.
Medstifter af menneskerettigheds-
organisation i 1979.
Seniorpartner i MATTIN Group,
et menneskerettighedsbaseret frivilligt
partnerskab.

»Nej. Vi kalder os selv et frivilligt partnerskab. Vi repræsenterer ikke nogen. Vores formål er at få andre til at handle. Vi analyserer, hvordan vi kan få dem til at bruge deres ressourcer til at respektere internationalt accepterede normer og rettigheder.«

MATTIN Group er registreret i Bruxelles, men opererer stadig fra den oprindelige fabriksbygning i Ramallah.

Ny kamp om oprindelsesland

En ny konfrontation blev fremprovokeret i 1995, da EU valgte at favorisere Israels markedsadgang yderligere gennem en associeringsaftale. Samtidig begyndte flere og flere ulovlige israelske bosættelser at skyde frem i de palæstinensiske områder.

»Israelerne anvendte aftalen på produkter fra bosættelser, selvom den slags aftaler er reserveret til suveræne stater. Det var et brud på international lov«, siger Charles Shamas.

EU var klar over problemet, og forsøgte at løse det ved også at lande en associeringsaftale med den palæstinensiske befrielsesorganisation, PLO. Men det endte med at komplicere tingene yderligere.

En lemfældig formulering i associeringsaftalen med Israel viste sig nemlig alligevel at tillade israelerne at anvende aftalen på produkter fra bosættelser, og det gav israelerne det belæg, de manglede, for at nægte at anerkende EU-PLO aftalen.

Israel begyndte igen at obstruere di-

rette handel mellem EU og Palæstina. EU var fanget.

»Men så kom reglerne om oprindel-sesland op til overfladen. At Israel eksporterede varer fra besatte områder, havde gjort det umuligt for EU's medlemslande at indkræve told på korrekt vis. I 2012, efter en 14 år lang kamp for at løse problemet, konkluderede EU endelig, at man ikke kunne fortsætte med at lave den slags eftergivende aftaler med Israel, hvis man ville have styr på sin egen lovgivning.«

På trods af adskillige europæiske forsøg på at bremse den israelske praksis og at blokere forstyrrelserne af EU's egne handelspolitikker og retssikkerhed, eksisterer mange af problemerne stadig den i dag.

I 2012 udgav 22 NGO'er, som opererer i de besatte områder, en fælles rapport, *Trading Away Peace*, som konkluderede, at EU's import fra bosættelser er 15 gange højere end fra palæstinensiske virksomheder. For hver bosætter importerer EU således 100 gange mere end fra hver palæstinenser.

Som et stykke musik

I dag fortsætter MATTIN Group sit arbejde med at analysere og belyse brister i EU's samarbejde med Israel og Palæstina.

»Det, vi gør, er at påpege problemer med mangelfuld implementering. Vi tager ikke til Bruxelles for at sige: Nu skal I vedtage den politik, vi vil have. Det er vi ikke stærke nok til. Vi vil hellere sige, at I har

forpligtet jer selv til de her positioner angående de besatte områders status i henhold til international lov, og så er I også nødt til at implementere dem. Det kaldes sammenhængsprincippet.«

Charles Shamas rejser sig fra sin stol og går ud i gangen, hvor der hænger en opslagstavle med gamle billeder. Et af dem viser fire medarbejdere fra MATTIN Group på Place Luxembourg i Bruxelles, og ved siden af det hænger et avisudklip fra den venstreorienterede israelske avis Ha'aretz fra september 2000 med rubrikken: "The 'Made in Israel' label is not as simple as it seems". Et tydeligt eksempel på, at det kan lade sig gøre at starte en debat.

Men det er ikke altid let at blive hørt.

Hvem lytter til jer i EU-systemet?

»Det er forskelligt. Det kan være medlemslandene, eller det kan være Kommissionen eller Rådet. Det er derfor, en del af vores metode er at analysere modtagelighed. Reaktionen er altid meget kompleks, så man er nødt til at starte med de lavthængende frugter.«

Det vigtigste er at producere gennemarbejdede analyser, der ikke kan ignoreres. At have styr på fakta og referere til loven. Det er ligesom musik, siger Charles Shamas, der også har en fortid som komponist.

»Du er nødt til at tænke på lytteren. Det handler om at komponere noget, der er så godt, at lytteren ikke har andet valg end at høre efter.« ♦

Udsigter til en usikker fremtid

Nok har Portugal været fremhævet som EU's spareduks. Men krisen har aldrig været værre, hvis man måler på de sociale konsekvenser.

AF JOSEFINE H. ESRUP

BESPARELSER. »Folk er dybt deprimerede«. Sådan lyder João Feijó's dom over situationen i hans hjemland, Portugal. Ligesom mange andre portugisere i tyverne har han forladt Portugal for at finde arbejde. Nu bor han i Danmark.

Det samme gør hans veninde Sara Cordeiro. Hun er flyttet til Danmark for at studere, fordi det er svært at få enderne til at mødes i Portugal uden et studiejob. Hun oplever heller ikke, at situationen i landet er blevet bedre trods den stramme krisehåndtering. Mange står uden arbejde, mens de, der har et, ofte er underbetalte.

»Folk er ikke motiverede i deres arbejde. De knokler hver dag, og alligevel skal de kæmpe for at få alting til at hænge sammen økonomisk. Og man kan se på de unge, at de ikke har noget håb«.

En tredjedel uden arbejde

Portugal er ellers blevet fremhævet som mønstereleven blandt de højt forgældede EU-lande, fordi regeringen har gennemført ekstreme nedskæringer på det offentlige budget. Arbejdsløsheden blandt unge er da også faldet en smule i løbet af det sidste år, men ligger stadig skyhøjt på 33 pct.

Professor i sociologi ved Lissabon Universitet Renato Miguel do Carmo mener, at selvom tallene måske viser fremskridt, så er krisen værre nu, hvis man måler på de sociale konsekvenser. Blandt andet er fattigdommen blandt børn steget, og det samme er den generelle ulighed i samfundet. Der er skåret i lønningerne, mens skatter og priser er steget.

Og der er ikke stor hjælp at hente fra regeringens side:

»Regeringens indsats for at få unge i arbejde har ingen betydelig effekt haft – de hjælper måske nogle enkelte, men som helhed sker der ingen forbedringer«.

Løsningen for mange unge er derfor at forlade Portugal. Enten for at arbejde eller for at studere, som Sara Cordeiro og João Feijó har gjort.

»Vi, de unge, bliver opfordret af vores familier til at forlade landet, fordi de godt kan se, at der ikke er noget for os her« forklarer Sara Cordeiro.

Det er lettere for mange portugisiske unge at fokusere på studiet, hvis de uddanner sig i et andet EU-land. Så skal de ikke bekymre sig ligeså meget om at få tingene til at hænge sammen økonomisk.

Passiv befolkning

På trods af stor utilfredshed i befolkningen har der i Portugal været et minimum af strejker og protester sammenlignet med i nabolandet, Spanien.

»Man kan se på folk, at de er uheldige over situationen, men samtidig gør de ikke noget ved det«, siger professor do Carmo. Han mener, at befolkningens passivitet bunder i en usikkerhed omkring fremtiden.

João og Sara mener nærmere, det skyldes, at folk ikke oplever at blive hørt.

»Hvad nytter det?«, svarer Sara, da hun bliver spurgt, hvorfor der ikke er flere protester.

Følelsen af nytteløshed er ikke blevet mindre efter, at en række store korruptionsskandaler har præget nyhedsbilledet de seneste par måneder.

»Befolkningen er begyndt at få den her følelse af, at de ikke kan stole på systemet – og det er meget bekymrende«, siger Professor do Carmo.

Sara og João har da heller ingen tiltro til, at tingene ændrer sig ved det kommende valg i sommeren 2015. João er helt holdt op med at stemme. ♦

REJS MED DEO

En slags højskole på hjul, hvor vi bliver klogere på EU og de lande vi er i EU sammen med.

I 2015 er der rejser til:

Estland, Letland og Litauen, 2 afgang.
Gdansk, Warszawa, Poznan
Strasbourg og Alsace
Bruxelles og EU, 4 afgang.
Litauen – land og by

LÆS MERE PÅ deo.dk

DEO

Tlf. 70 26 36 66
 EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

PORTUGAL

Befolkning: 10,5 millioner
Areal: 91.985 km² (Danmark 43.561)
BNP pr. indbygger: 17.094 euro (Danmark 47.861 euro)
Arbejdsløshed: 15,6% (Danmark 6,7%), for unge under 25 år: 33% (Danmark 12,6%)
Stemmer i Ministerrådet: 12 (Danmark 7)
Pladser i EU-Parlamentet: 21 (Danmark 13)

Portugals historie

AF SVEN SKOVMAND

I oldtiden blev Portugal ligesom Spanien erobret af fønikere og romere. Romerne anlagde den havn ved byen Cale – Portus Cale – som kom til at give navn til både landet og byen Porto.

Portugal fik først egentlig selvstændighed i 1139, da Alfonso den Første fik paven til at oprette et ærkebispesæde i byen Braga. Herefter kaldte han sig konge. Det meste af det nuværende Portugal var dengang besat af maurer fra Nordafrika. Men ved en ihærdig militær indsats lykkedes det allerede i 1249 at erobre hele landet.

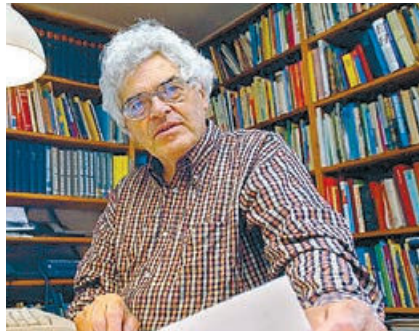
Spanske konger søgte gentagne gange at erobre Portugal, men portugiserne fik støtte af især England. Og i 1400-tallet satte søøverprinsen Henrik Søfareren en række opdagelsesrejser i gang, som nåede et højdepunkt i 1500-tallet, hvor portugiserne fik kontrol med de vigtige krydderier i det nuværende Indonesien.

Portugiserne fik også kontrol med Brasilien, da paven i 1494 i Tordesillas-traktaten fik delt Latinamerika mellem Spanien og Portugal. Men i 1580 kom Portugal under Spanien, der var i krig med Holland. Og hollænderne erobrede nu alle de asiatiske besiddelser. I Afrika beholdt portugiserne dog kolonierne Angola, Mozambique og Guinea Bissau.

Fra 1926 til 1974 var Portugal et militært diktatur, der blev ledet af økonomiprofessoren Salazar. Men landets økonomi blev ødelagt af krige mod frihedsbevægelser i kolonierne. Og i 1974 blev Salazar afsat af en gruppe utilfredse officerer i »Nellike-revolutionen«, der gav kolonierne frihed.

Oprøret banede vej for, at Portugal fik et demokrati. I 1986 blev landet medlem af EU.

SKOVMANDS NOTATER

Svært at afskaffe den retslige undtagelse

Et stort flertal i Folketinget ønsker at afskaffe den retslige undtagelse, som blev vedtaget i forbindelse med folkeafstemningen om Maastricht og Edinburgh-afgørelsen i 1993. Men afskaffelsen kan give vanskeligheder. Det skriver Politiken mandag den 8. december i artiklen »Dansk retsvæsen halter efter EU«.

EU har nemlig i de senere år vedtaget en lang række bestemmelser, der ved en afskaffelse af den retslige undtagelse skal indarbejdes i dansk lovgivning. Og flere bestemmelser er på vej, hvad der bekymrer både Rigsadvokaten og regeringens jurister.

Udenrigsminister Martin Lidegaard siger til avisen, at vi selv med et ja til afskaffelsen af undtagelsen kan blive nødt til at holde både strafferetten og udlændingepolitikken uden for EU.

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter

»Et mirakel som de fem brød og de to fisk«

EU's nyvalgte kommissionsformand, Jean-Claude Juncker har fremlagt en stor plan for at få gang i EU-landenes investeringer. Der skal oprettes en fond, der efter Junckers opfattelse skal nå op på over 2.500 milliarder kroner.

Problemet er, at fonden kun starter med 156 milliarder kroner, som Juncker vil tage fra andre EU-programmer og fra Den europæiske Investeringsbank. Resten af pengene håber Juncker, at EU-landenes pensionselskaber og andre investorer vil fremskaffe.

Intet tyder dog på, at disse penge vil vise sig. En spydig kommentator siger, at en virkeliggørelse af Junckers plan vil være det største mirakel, siden Jesus bespiste 5.000 mennesker med fem brød og to fisk.

Kun én dansker stemte imod Juncker

Mens Juncker næppe får sin store fond til at lykkes, behøver han ikke frygte for sin egen skæbne som formand for Kommissionen.

Ved en afstemning torsdag den 27. november i EU-Parlamentet stemte kun 101 for, at man skulle afsætte Juncker på grund af hans ansvar for Luxembourgs skattefiduser. 461 stemte imod, mens 88 stemte blankt.

Af de danske medlemmer stemte kun Folkebevægelsens Rina Ronja Kari for at afsætte Juncker. De øvrige danske medlemmer stemte enten for Juncker eller undlod at stemme.

Tynell kaster lys over embedsværket

”Man fyldes med fascination og forargelse,” skriver NOTAT's boganmelder, Alex Lindbjerg, om Jesper Tynells bog ”Mørkelygten”.

AF ALEX LINDBJERG

Der er mange positive ting at sige om Jesper Tynells bog ”Mørkelygten”. For det første har den et godt flow, der holdes i gang af et omfattende og meget overbevisende researcharbejde. For det andet sætter den fokus på nogle alvorlige problemer i det danske demokrati.

Normalt fremstiller vi embedsmændenes arbejde og analyser som neutralt, sagligt og uafhængigt. Men når Jesper Tynell, som mange kender som retspolitisk fagmedarbejder på P1 Orientering, graver i en række af de store politiske sager fra de seneste fem år, tegner der sig et andet billede.

Jesper Tynell: ”Mørkelygten. Embedsmænd fortæller om politisk tilskæring af tal, jura og fakta.” 360 sider, Samfundslitteratur, 2014.

Læs hele anmeldelsen på www.notat.dk

”Ich bin ein Rumäner”

Tysk protestant vinder præsidentvalget i Rumænien.
 En trussel mod Europas mangfoldighed, advarer EU-ekspert.

AF TEPER ZOCHA GAARDSØ

BAGSIDEN. En ny æra af skattemæssig tilbageholdenhed, bundskrabende lønniveauer og bratwurst til alle måltider er begyndt i EU's næstfattigste land, Rumænien. De rumænske vælgere har taget konsekvensen af deres lands udelige politikere og valgt en tysker i stedet:

Klaus Werner Iohannis er tysk rumæner og skifter nu borgmesterkæden fra turistbyen Sibiu ud med landets højeste embede. Det er noget der skaber store forventninger hos de rumænske vælgere:

»Vi er dødtrætte af korrupte rumænske politikere. Tyskland har de bedste biler, de bedste pølser og de bedste forbundskanslere. Klaus Werner er tysker i hjertet og med ham ved roret får vi tyske tilstande her i Rumænien« siger en rumænsk vælger, som NOTAT's bagsideskribent har opfundet til lejligheden.

Iohannis' budskab om korruptionsbekæmpelse er således faldet i god jord hos rumænerne, der valgte ham med 54 pct. af stemmerne. Modkandidat Victor Ponta fra Socialdemokraterne, der har været premierminister i landet, havde lovet højere mindsteløn og pensioner, men han kunne ikke ryste sin regerings dårlige resultater af sig. Især de mange rumænere, som er bosat i udlandet, gjorde udslaget - nogle stod i kø ved de rumænske ambassader i dagevis for at kunne stemme.

Farligt at give køb på mangfoldigheden

Det er dog ikke alle, som bifalder rumænernes valg. Bagsidens EU-ekspert og konspirations-teoretiker Raslen Sømrum Ørnessne mener, at rumænernes valg er udtryk for en farlig tendens til at ensrette EU-landene:

»Det er farligt, når EU-lande som Rumænien går så vidt som at vælge tyske politikere for at blive mere effektive. Skal alle politiske ledere så være små tyske protestanter for at takkes EU's sparekrav? Hvor er mangfoldigheden henne?« spørger Ørnessne, der tilføjer:

»Rumænerne skal da være glade for deres høje arbejdsløshed - den er naturlig i deres

mere afslappede katolske kultur, hvor der er plads til mere og andet end bare arbejde. Det skal både EU og vi danskere kunne acceptere«.

Bagsiden har ikke svaret, men det er klart, at Rumænien har overskredet en mental grænse med valget af Iohannis. Væk fra etniske og religiøse skel, og mod det effektive Nordeuropa i ånden. NOTAT ser frem til en tilsvarende dansk udvikling - med flere effektive tyskere i dansk politik. Måske har Angela Merkel lyst til et stille otium i Danmark efter kanslerembedet udløber? ♦

NOTAT's bagsideredaktion påtager sig intet ansvar for fakta i artiklen.

NOTATs bagside har gjort sig tanker om fremtidens danske økonomiske politik.